

Nr 228.

Av herr **Larsson** i Sjötorp, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av offentlig fastighets- och hyresförmedling.

Även om man är principiell motståndare till statsingripande i fråga om näringslivet, vilket är fallet med undertecknad, torde man kunna medgiva, att inom samhället förekomma vissa företag, som både bära och kunna ej blott underkastas samhällelig kontroll utan i vissa fall till och med bära övertagas och bedrivs av samhälleliga organ. Detta gäller, enligt min mening, särskilt sådana företag, som i och för sig behövligen icke producera i någon som helst mening och icke heller indirekt bidraga vid produktionen eller omsättningen av produktionens produkter. För ingripande av dylika företag bör dock uppställas det villkor, att de icke blott icke (direkt eller indirekt) äro producerande utan också att deras handhavande av enskilda visat sig leda till sådana missbruk, vilka kunna undvikas helt eller delvis, om företagen bedrivs i det allmännas tjänst.

Av här omskrivna natur äro, enligt min mening, de slags företag, som bruka betecknas med namnet egendomsagenturer eller fastighetsmäklareaffärer och hyresbyråer. Då på sin tid ett annat slags förmedlingsbyråer nämligen tjänstebyråerna i form av arbetsförmedlingsanstalter övertogos av stat och landsting, skedde detta av två skäl: dels ville man undvika de missbruk, som voro ganska vanliga inom detta yrke, och dels ville man underlätta för arbetsgivare och arbetstagare att finna varandra utan allt för stora kostnader eller tidsutdräkt. Fall hade förekommit, som rent av kunna betecknas som utpressningar från tjänstebyråernas sida gent emot fattiga tjänstsökande. Ingen torde nu ha något att invända mot den officiella arbetsförmedlingen, som dock utgör ett statligt ingripande.

Arbetsförmedlingen har ju så till vida icke gjorts till något stats- eller kommunalt monopol, att enskilda tjänstebyråer ännu få utöva verk-

samhet, men under kontroll, en kontroll, som många anse, och detta icke utan skäl, bör göras strängare.

Nu är det emellertid så, att på det område, jag ovan berört, fastighets- och hyresförmedlingsaffärer, torde förekomma lika mycket missbruk som inom den forna enskilda arbetsförmedlingen och missbruk, som i viss mån äro socialt sett ännu skadligare. Visserligen äro ju byråerna ifråga ställda under en viss kontroll genom följandet av kutymer o. d., men denna kontroll betyder så gott som intet. I fråga om sådana affärer, i synnerhet då det gäller fastighetsförsäljningar, beräknas provisionerna efter köpeskillingen och uppgå till så stora belopp, att frestelsen för vederbörande mellanhand är allt för stor att genom allehanda mer eller mindre tillåtliga metoder söka få affärer till stånd till så höga pris som möjligt. De enskilda affärsinnehavarna kunna, om medlen äro lovliga, vilket långt ifrån alltid är förhållandet, icke klandras därför, ty de skola ju leva på sina förtjänster och vissa byråer ha utvecklat sig till ytterst dyrbara etablissement, som kräva stora kostnader och stor personal, som gemenligen användes till att övertala tveksamma köpare.

Nu är emellertid, enligt min mening, ingalunda ett socialt intresse, att det göres många fastighetsaffärer. Bättre än att fastigheterna gå hand ur hand och, då det gäller jordbruksfastigheter, därigenom ofta just bli vanskötta är, att inga andra än nödvändiga fastighetsaffärer göras. Ej heller ligger det i det allmännas intresse, att fastigheterna betalas över sitt verkliga värde och att priserna onaturligt uppdrivas, ty detta minskar jordbrukets bärkraft och höjer hyrorna. Båda dessa olägenheter, onödigt många fastighetsförsäljningar och uppdrivna samt ojämna priser, måste den enskilda förmedlingen enligt sakens natur befordra, och befordra av alla krafter.

De olägenheter här påpekats torde svårligen kunna avhjälpas på annat sätt än att göra de personer, som ha till uppgift att sammanföra köpare och säljare eller hyresgäster och hyresvärdar, oberoende av hur många affärer, som göres eller till vad pris de göras, och detta kan återigen icke ske med mindre förmedlingsaffärerna bli en offentlig angelägenhet liksom arbetsförmedlingen.

Dock är att märka, att några nya löntagare i det allmännas tjänst ingalunda torde behövas för ändamålet, emedan denna förmedling är av den beskaffenheten, i motsats till arbetsförmedlingen, att den bör kunna bära sina egna kostnader. Här kan rimligtvis icke bli fråga om att göra förmedlingen kostnadsfri. Provisionen på varje förmedling bör, även om den sättes betydligt lägre än de enskilda byråernas provisioner,

räcka till avlöning åt personalen, som icke behöver vara så stor, då det icke gäller att locka eller truga till köp utan blott rena expeditionsgöromål, att hänvisa köpare och säljare till varandra och bistå parterna i fråga om laga former m. m. Ingalunda torde det heller vara ur vägen, om föreståndaren för en dylik byrå finge sig ålagt att, i händelse av uppenbara försök att föra köparen bakom ljuset, hindra detta, ävensom att orimliga köpeskillningar betingades.

Saken torde kunna ordnas utan kostnader för det allmänna och utan några som helst större svårigheter.

Då ju en kungl. kommitté är sysselsatt med att utreda frågan om näringslivets socialisering i allmänhet, torde det kunna invändas, att denna utredning jämväl kommer att omfatta det här ifrågavarande området. Det är emellertid att frukta att så icke, åtminstone icke utan att särskilda direktiv meddelas, blir fallet, ty det föreligger anledning att tro, att kommittén i fråga fattat sin uppgift såsom i främsta rummet gällande produktionen och distributionen av varor, på vilket område socialisering, enligt min mening, skulle vara en riksolycka. Dessutom torde något förslag från nämnda kommitté icke vara att vänta under överskådlig tid — även om arbetet kommer att fullföljas.

I anledning av vad jag här ovan anfört, får jag härmed föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning om och på vad sätt fastighets- och hyresförmedling borde uppdragas åt statliga eller kommunala organ, dock utan kostnad för det allmänna.

Stockholm den 21 januari 1921.

C. O. Larsson.
